Ardayda dhawaan timid degmada Västervik ee wax ka barata dugsiyadeeda

Ku socota adiga oo ah waalidka ama xanaaneeyaha ardayda aasaaskoodii hore ee waxbarasho ka dunwanyahay kan Iswidhan

VÄSTERVIKS KOMMUN

Dugsiga iswidhishka

Carruurtu waxa ay bilaabaan fasalka hore goorta ay buuxiyaan 6 jir dugsiga hoosana goorta ay buuxiyaan 7 jir. Dugsiga hoose waxa ay dhigtaan carruurta 9 sanno. Fasalka hore ee carruurta ay da'doodu tahay 6 jirro iyo dugsiga hooseba waa qasab dhigashadoodu.

Maalin dugsiyeedka ka dib ardaydu waxa ay tagi karayaa firitidiska laga bilaabo goorta ay buuxiyaan 6 sanno illaa iyo inta ay ka gaadhayaan 13 jir. Ka dib waxbarashada dugsiga hoose ardayda badankood waxa ay sii wataan dhigashada dugsiga sare ee saddex sanadlaha ah.

Ku soo dhawow dugsiga degmada Västervik

Västervik waxaa ku yaal dugsiyo ay leedahay degmada iyo dugsiyo si gaar ah loo leeyahay. Dhammaan dugsiyada dhigashadoodu waa bilaa lacag.Ka bixin meysid ilmahaaga waxbarashadiisa wax lacag ah. Dugsiyada dhammaantood waxay raacaan isku hal manhaj oo waxbarasho, waxayna ka wada shaqeyaan in ay buuxiyaan isku hal shardi oo aqooneed.

Dugsigee buu ilmahaygu dhiganayaa?

Ardayda dhiganeysa dugsiga xannaanada ilaa iyo fasalka 6aad waxaa lagu meeleeyaa dugsi u dhow halka uu qoysku daganyahay. Ardayda fasalka 7aad illaa iyo 9aad waxaa lagu meeleeyaa dugsi ku yaala aagga qooysku degenyahay.

Waxaa sidoo kale carruurtaada uga codsan kartaa boos dugsi kale oo aan ahayn kan ay dagmadu kugu casuuntay. Sidaa darteed waxaad la xidhiidhi kartaa maamulaha dugsiga aad rabtid in ilmahaagu kuu bilaabo.

Ilmahaagu wuxuu billaabi karaa dugsiga uu codsaday haddii uu dugsigaas boos ka bannaan yahay.

Haddii ilmahaaga lagu meeleeyo dugsi ka fog halka aad dagantahay, dugsiga ayaa bixinaya lacagta kaarka baska uu ilmahaagu dugsiga ku tagayo kagana soo noqonayo.

Qiyamka dugsiyada iswidhishka

Dugsiyada iswidhishka waxa ay ku dul qotomaan hannaanka dimuqa- raadiga ah. Dugsigu wuxuu ka shaqeeyaa sinnaanta ragga iyo dumarka, xurriyadda hadalka iyo in dadka oo dhan ay isku qiimo yihiin. Taasina waxay ku qeexantahay sharciga dugsiyada.

Dugsigu waa in carruurta oo dhan ay ka helaan aqoon taas oo siineysa gundhig ay ka ambaqaadaan hadda iyo mustaqbalka. Hawsha dugsigu waa in uu ardayda oo dhan ka caawiyaa sidii ay u hormarin la haayeen awoodahooda intii suurtagal ah. Gabdhaha iyo wiilashuba waa in ay ka qeyb qaataan dhammaan maaddooyinka iyo casharrada dugsiga ka baxaya.

Dugsigu wuxuu barayaa sidii loo wada xidhiidhi lahaa iyo waxa ay tahay bulsho dimoquraadiyaysan. Waxbarashadu ma aha waxbarasho diimeed. Waxay taasi ka dhigan tahay in macallimiintu ay ardayda saameyn ku yeelan karin iyagoo xag diimeed ku guubaabinaya iyo in diin gaar ah keliya aysan saameyn ku yeelan karin ardyga iyo waxa ay waxbarashadu ka kooban tahay.

Muuqaalka waxbrasho ee dugsiyada iswidhishka

Nidaamyada dugsiyada ee kala duwan waxay ahamiyada siiyaan aqoon kala duwan. Dugsiyada Iswidhishku waxa ay ka gudbeen in ay qiimeeyaan kartida ardayga ee ah in uu xaqiiqda kor ka xafido si uu dib uga sheekeeyo, oo waxay u gudbeen aragti aqooneed oo la qiimeynayo kartida ardayda ee ah in ay isticmaalaan aqoontooda xaqiiqada ah. Taasi waxay dhici kartaa iyadoo ay ardaydu ku tababaranayaan in ay is barbar dhigaan macluumaadka, waxna kala soo baxaan, kana doodaan; tusaale ahaan sababaha iyo waxyaabaha ka dhalan kara.

Ardayduna sida oo kale waxa ay horumarin karaan kartidooda ku aaddan in ay fikradahooda qeexaan, doodna ka soo jeediyaan.

Ardayda fasalka 9aad kaddib aan haysan shahaado ay ku galaan dugsiga sare waxaa loo soo bandhigaa in ay ka qaybqaataan dhigashada dugsiga xilliga xagaaga. Dugsiyada la dhigto xilliga fasaxa lagu jiro waxaa ku siin kara dugsi kale oo aan ahayn kan ardayga uu dhigto. Sidoo kale xitaa waxaa ka qayb qaadan kara ardeyda ay adagtahay in ay gaadhaan hadafkii laga doonayey ee waxbarashodo hal maddo ama dhowr maado ee dhigata fasallada 7 iyo 8 ee aan gaadhin hadafkii laga doonayey waxaa iyaguna lagu casuumaa dugsiyada la dhigto xilliga fasaxa.

Dugsigu wuxuu dhammaan ardayda u soo bandhigayaa taageero xagga casharrada ah inta waqtiga dugsiga lagu guda jiro. La xiriir macallinka ilmahaaga haddii aad su´aalo ka qabtid wax dhigidda, cashar caawinta ama fasax qaadashada.

Kharash intee la eg baa ku baxaya dugsiga?

Ilmahaaga waxaa la siinayaa waxyaabaha ka caawinaya waxbarashadiisa, sida qalimaan,buugaagta qoritaanka iyo aaladaha digitaalka. Buugaagta qaarkood waa ay soo ergaysan karaan inta ay maaddadaas dhiganayaan. Uma baahnid in aad wax buugaag ah u soo iibisid ilmahaaga.

Dugsiga asaasiga ah wuxuu ilmahaagu heli karaa kumbuyuutar ama surfplatta haddii ay waxbrashadu kallifto. Ardayda dugsiga sare dhigata waxa ay ergaysan karayaan kumbuyuutar ama surfplatta inta ay dugsiga ka diiwaan gashan yihiin.

Dugsiga asaasiga iyo dugsiga sare waxa uu ilmahaagu ka helayaa qado lacag la´aan ah. Cunto gaar ah ayaa la siinayaa ilmahaagu haddii ay jiraan sababo caafimaad, tusaale ahaan xasaasiyad. Cunto gaar ah ayaa la siinayaa sidoo kale haddii ay jirto sababo diimeed ama waxa uu aaminsan yahay. Cunto gaar ah waxay tusaale ahaan noqon kartaa cunto uusan hilib doofaar ku jirin ama cunto khudaar ka sameysan. Dugsiga weydii sida aad ku codsan kartid cunto gaar ah.

Maaddada ciyaaraha fudud iyo caafimaadka waa in ilmahaagu soo qaataa dhar iyo kabo ku habboon si uu u orodo una dhaqdhaqaaqo. Kuwaas lacagtooda adiga ayaa bixinaaya. Ciyaarta kadib dhammaan ardayda oo idil way wada maydhanayaan,gabdhaha iyo wiilasha midkoodba goonidii ayuu u maydhanayaan.

Ilmahaygu ma dhigan karaa dugsiga in kasta oo uu ka weyn yahay 16 sano?

Dhigashada dugsiga asaasiga ah ka dib ardaygu waxa uu codsan karaa dugsiga sare kaas oo ah mid ku xidhan doonista ardayga oo aanan qasab ahayn.

Qaab dhismeedka barnaamijka horudhaca luqadda waxaa loogu tala galay ardayda aan haysan shahaadada luqadda Iswidhishka iyadoo ay sababtu tahay in ay dalka Sweden ku cusub yihiin. Ulajeeddada luqadda horudhaca ah waa in ardaygu marka hore uu dhigto Iswidhishka sida luqaddiisa labaad. Markaas ka dib ayuu dhiganayaa maaddooyinka kale ee asaasiga ama waxbarashada kale oo ardaygu u baahan yahay si uu waxbarasho uu u sii wato ama shaqo u helo.

Dugsiga sare waxaa jira barnaamij xirfadeed iyo barnaamij waxbarasho oo isu diyaarinta jaamacadda. Si aad ugu qalanto waxbarashada barnaamij xirfadeedka waxaa lagaaga baahan yahay shahaaddo in aad ku gudubtay imtixaanka ugu yaraan siddeed maaddo oo dugsiga asaasiga. Barnaamijka isu diyaarinta jaamacadda waxaa lagagaa baahan yahay shahaaddo in aad ku gudubtay ugu yaraan labo iyo toban maaddo. Maadada afka hooyo waa mid ka mid maadooyinkaas.

Wixii dheeraad ah oo ku saabsan barnaamijyada dugsiga sare iyo qaadashada ardayga heer jaamacadeed ama dugsiyada xirfadaha, ka akhriso: www.utbildningsinfo.se.

Waa maxay gacan qabashada xagga waxbarashada iyo dhigidda afka hooyo?

Si uu ilmahaagu uga helo dugsiga fursado wanaagsan oo uu wax ku barto kuna horumaro, wuxuu xaq u leeyahay in uu helo gacan qabasho xagga waxbarashada haddii uu ardaygu middaas u baahan yahay. Gacan qabasho waxbarasho oo luqaddiisa hooyo ah waxay ka dhigan tahay in ilmahaagu taageero waxbarasho uu helo si uu u fahmo maaddooyinka la dhigayo, waxaana fahamsiinaya gacan qabtaha xagga waxbarashada, kaas oo garanaya ardayga luqaddiisa hooyo ama luqadda waxbarashadiisii hore ee ardayga.

Cilmi baaris lagu sameeyay ardayda ku hadasha luqadaha badan waxay muujineysaa in gacan qabtaha waxbarasho uu horumar u yahay ardayga horumarkiisa marka la eego luqadda Iswidhishka iyo maaddooyinka kaleba.

Dhigidda maaddada afka hooyo waxaa looga dan leeyahay in ardaydu ay horumar ka sameeyaan aqoonta luqaddooda hooyo. Cilmi baaris la sameeyay waxay muujineysaa in ardayga helay fursad ah gacan qabasho xagga waxcbarasho in uu horumar ku sameeyo afka hooyo hadal ahaan, qoraal ahaan iyo waxbarashda dugsigaba, taas waxay xoojinaysaa awooddiisa waxbarasho haddii ay noqon lahayd luqadda Iswidhishka ama haddii ay noqon lahayd maaddooyinka kale. Waxay taasi taageeraysaa in ilmahaagu uu si fiican ugu guuleysto dugsiga. Cilmi baaristu waxay talo ku siinaysaa waaliddiinta in ay u oggolaadaan carruurtooda dhigashada afka hooyo. Shahaaddo ayaa la isku siiyaa maaddada afka hooyo. Shahaaddadaas waa laguu xisaabinayaa marka aad codsanayso dugsi sare iyo jaamacad. Codsiga dhigashada afka hooyo waxaad ka codsanaysaa dugsiga.

Muxuu sameeyaa hagaha waxbarashada - iyo xirfad tusaha dugsiga?

Dugsiga asaasiga iyo dugsiga sare labaduba waxaa jooga hagaha waxbarashada- iyo xirfad tusaha. Waxay aqoon u leeyihiin waddooyinka loo maro waxbarashada, xirfadaha iyo suuqa shaqada.

Marka uu ilmahaagu sii wato waxbarashada dugsiga asaasiga kadib ama tan dugsiga sare , waxaa adkaan kara in la fahmo fursadaha jira iyo shuruudaha looga baahan yahay qofka si uu u codsado waxbarashooyinka kala duwan. Waa muhiim in ardaygu uu helo aqoon badan oo suurta gal ah inta uu doorashada sameyn ka hor.

Hagaha waxbarashada- iyo xirfad tusaha wuxuu ka caawinayaa ilmahaaga in uu helo fursadda saxda ah ee waxbarasho ee uu ka dooran karo midda uu doonayo, islamarkaana uu isku xidhidho ardayga halka uu xiisaynayo iyo agabka uu u baahanyahay.

Sidee baad adiga iyo dugsiga aad u wada shaqeyn kartaan si ay ku jirto danta ilmahaaga?

Adigu muhiim baad u tahay waxbarashada ilmahaaga, dugsiguna wuxuu ku dadaalayaa in uu xiriir wanaagsan kula yeesho. Waxaa lagugu casuumi doonaa kulanka waaliddiinta iyo **wada hadal horumarineed**. Kulanka waaliddiinta waxaad kula kulmeysaa macallinka ilmahaaga. Kulanka waaliddiinta waxaad ku ogaaneysaa waxa ay ardaydu dugsiga ku bartaan iyo sida fasalka ilmahaagu uu u shaqeeyo.

Sidoo kale waxaa lagugu casuumi doonaa wada hadal horumarineed. Wada hadalku wuxuu ku saabsan yahay ilmahaaga. Markaa waxaad adiga iyo ilmahaaga la kulmeysaan macallinka si aad uga wada hadashaan sida ilmahaagu uu horuumar uga sameyn lahaa maaddooyinka kala duwan. Waxaad sidoo kale ka hadli doontaan horuumarka ilmahaagu uu ka sameeyay dad la dhaqanka.

Ku soo dhawow in aad dugsiga ilmahaaga la xiriirtid haddii aad qabtid su´aalo ama wax aad is weydiineysid oo ku saabsan waxbarashada dugsiga ee ilmahaaga. Dugsiga wuxuu ku siinaya macluumaad ku saabsan sida ugu fiican ee aad ula soo xiriiri kartid shaqaalaha dugsiga.

Waa maxay sababta aad ugu baahan tahay turjumaan kulamada dugsiga?

Waa muhiim in aad adigu ka waalid ahaan aad tagtid kulamada dugsigu uu kugu casuumayo. Si aad ilmahaaga u caawiso sida ugu fiican, waana muhiim in dadka jooga goobta shirka dhammaan ay fahmaan waxa shirka looga hadlayo. Sidaas darteed waxaad xaq u leedahay turjumaan. Ma habboona in qof qaraabo ah ama walaalka weyn uu beddelkaaga galo ama uu kuu soo raaco turjumaan ahaan. Dugsiga ayaa kuu diyaarinaya turjumaan ku hadla luqadda aad ku hadashid.

Qoys waliba iyada oo ay tahay in uu barto luqad cusub, haddana badanaa carruurta ayaa si dhakhsa leh horumar uga sameeya barashada luqadda cusub. Waxaa mahaddaas leh dugsiyada ay dhigtaan carruurtaas. Taasi waxa ay kee neysaa in inbadan oo dadka waaweyn ka mid ah ay carruurtooda u isticmaalaan turjumaan ahaan xaalado kala duwan.

Warbixinno cilmi ku saleysan ayaa muujinaya in arrintaas ay u xun tahay carruurta iyo waalidkaba. Carruurta waxa ay qaadayaan mas´uuliyad ay naftooda macluumaad ka gudbiyaan taas oo ay adag tahay in la maareeyo. Waalidku wuxuu halis ugu jiraa in uu ku xirnaado ilmihiisa luqad ahaan, taas oo aan u fiicneyn xiriirrka qoyska gudihiisa. Waxaa intaa dheer in ay taasi ka dhignaan karto in dugsiga iyo waaliddiintuba ay doortaan in aysan ka hadlin waxyaabo muhiim ah oo ilmahaaga ku saabsan.

Haddii labada waalid ay i maanayaan kulanka dugsiga oo mid idinka mid ah uu Iswidhishka si fiican ugu hadalayo, kan kalana uusan si fiican Iswidhishka ugu hadlin, sidaas ay tahayna waa in aad turjumaan ka ballansataan dugsiga.

Hawsha turjumaanku waa in si dhexdhexaadnimo ay ku jirto uu macluumaadka ugu kala gudbiyo dadka wada hadlaya. Wax lacag ah oo aad ka bixinaysid ma jirayso si aad u heshid turjumaan.

Joogitaan qasab ah

Ardayda billowday dugsiga asaasiga ee Iswidhishka waxaa qasab ku ah in ay soo xaadiraan. Waxay taasi ka dhigan tahay in ilmahaagu uu dugsiga joogo maalin walba, iyadoo ay shardi tahay in uu caafimaad qabo. Xeerar gaar ah ayaa khuseeya fasaxyada. Weydii dugsigaaga haddii ay qasab tahay in ilmahaagu uu fasax qaato iyada oo aan la joogin xilli fasaxeedkii dugsiga.

Ardayda dugsiga sare ee sharciga degganaashaha leh waxay xaq u leeyihiin kaalmo dhaqaale oo waxbarasho taas oo loogu tala galay waxbarasho waqti buuxa ah. Haddii ardayga maqnaashadiisu ay badan tahay, waa laga joojinayaa kaalmada dhaqaale ee waxbarasho. Taasina sidoo kale waxay saameyn ku yeelan kartaa kaalmooyinka dhaqaale ee kale ee uu ardaygu qaato.

Asaaska waxbarashada wanaagsan ee arday kasto loogu tala galay

Dhammaan ardayda waa in ay dugsiga dhexdiisa ammaan ku dareemaan, waana in ay helaan hannaanada ugu wanaagsan ee wax dhigasho inta ay joogaan dugsiga si ay wax u bartaan islamarkan u sameeyaan horumar.

Dugsigu waxa uu

- siinayaa ilmahaaga fursado waxbarasho iyo hab la dhaqanka wanaagsan ee dadka

- ka caawinayaa in ilmahaagu uu fahmo hadafka maaddo kasta iyo sannad dugsiyeed kasta si ilmahaagu uu u qaadi karo mas´uuliyadda waxbarashadiisa

- ka caawinayaa ilmahaagu in uu fahmo waxa isagu qof ahaantiisa uu horuumarinayo si uu u gaaro hadafka aqooneed

- baraayaa ilmahaaga in uu lahaado hab dhaqan dimuquraadiyad ku dhisan

- si firfircoon uga shaqeynayaa sinnaanta iyadoo gabdhaha iyo wiilasha loo qaabilayo iyagoo isku qiime ah

- ka shaqeynayaa in ilmahaaga aan loo geysan ama uusan arday kale u geysan dhib, bahdilid ama takoorid, haddiiba ay dhacdo dugsiga ayay shaqadiisu tahay in uu si dhaqsa ahi u joojiyo

- si joogto ah uu kuu siinayaa macluumaad ku aaddan shaqada dugsiga, wuuna kula soo xiriirayaa haddii ay wax welwel ah ka jiraan horuumarka ilmahaaga ama xaaladda dugsiga.

Waalid/xanaaneeyaha/qof lala xiriiro

Fursadaha ilmaha ee ah in uu dugsiga si fiican ugu guuleysto waa ay kordhaysaa haddii ay wada shaqeynta guriga iyo dugsiga ka dhexeysa ay wanaagsan tahay. Dhawr tusaale oo ku saabsan waxa aad sameyn lahayd:

- ka qeyb gal kulamada dugsiga uu kuugu yeero
- ka qayb qaado warbixinnada dugsiga laga soo diro, tusaale ahaan warqadda toddobaadlaha ama bologga fasalka.
- sheeg haddii uu ilmahaagu xanuunsanyahay yahay iyada oo la raacayo xeerka dugsiga.
- la xiriir dugsiga haddii aad qabtid su´aalo ama aad ka welwelaysid wax khuseeya ilmahaaga.
- hubi in uu ilmahaagu nastay, soona cunteeyey uuna maalin walba waqtiga ku yimaado dugsiga.
- hubi in ilmahaagu uu wato buugaagta dugsiga iyo dharka ciyaaraha fudud ee maalintaas dugsiga looga baahan yahay.
- xog ogaal u ahaw xeerarka dugsiga, kana caawi ilmahaaga in uu fahmo uuna ku dhaqmo.

- u muuji ilmahaaga in aad danaynaysid shaqada dugsiga adiga oo su´aalo weydiinaya, tusaale ahaan:
  - imminka maxaad xisaabta ka shaqeysaan?
  - Ka sheekee saddex waxyaabood oo aad maanta soo baratay.
  - Maxaa xiiso lahaa maanta dugsiga, maxayse sababtu tahay ay waxaas ugu xiisa badneyd?
  - iiga sheekee waxa uu laylisku ku saabsan yahay.
  - maxay kula tahay in laylisku uu sahlanaa/adkaa, sideen kuu caawiyaa?

Adiga iyo ilmahaaguba waanu idin salaameynaa, kuna soo dhowaada dugsiga!

Barn- och utbildningsförvaltningen
Fabriksgatan 21
593 80 Västervik
Växel 0490-25 40 00
Barn.utbildning@vastervik.se
www.vastervik.se